

НЕПОКАРАНЕ
МАРОДЕРСТВО

→ 3

ВАЛЕНТИН
НАЛИВАЙЧЕНКО:
«ОКУПАЦІЯ НЕ БУДЕ
ТРИВАТИ ВІЧНО»

→ 4

КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ

ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНА
УКРАЇНСЬКА
ГАЗЕТА

No 4
26.01.2018

www.svitlytsia.in.ua

РЕЗОНАНС

16 січня Роздольненський «районний суд» в особі «судді» Олени Тедєєвої засудив кримського українця Володимира Балуха до 3 років і 7 місяців позбавлення волі з відбуванням покарання у колонії-поселенні, а також до 10 тисяч рублів (близько 4900 гривень) штрафу. Засудженого політв'язня взяли під варту просто у залі «суду», доправивши до Роздольненського ізолятора, звідки мали перевести до СІЗО у Сімферополі: саме там Балуха триматимуть до результатів оскарження вироку. «Формальна» причина покарання – «знайдені» на горіщі будинку набої та тротиліві шашки. Реальна – український прапор і табличка з написом «вулиця Героїв Небесної Сотні» на будинку.

ІГОР СВІТЛИЧАНИН

Підтримати репресованого перед судилищем прибув архієпископ Сімферопольський і Кримський (УПЦ КП) Климент: у будинку матері Володимира Балуха він провів молебень, висповідав і причастив незламного чоловіка, а також помазав його освяченим маслом, поблагословивши. Тоді владика, який провів з родиною Володимира дві години, зазначив, що той

Навчити мене любити "нову батьківщину" у вас ніколи не вийде, чого б це мені не було варте. Сльози моєї матері і матерів тих, хто відстоює права на свободу і гідність, вам віділлються. Перемога все одно буде за розумом і духовністю.

СЛАВА УКРАЇНІ!

Володимир Балух. 15.01.2018 р.

ФОТО З ВІКРИПІА ДЖЕРЕЛ

«ЗА УКРАЇНУ, ЗА ЇЇ ВОЛЮ, ЗА ЧЕСТЬ, ЗА СЛАВУ, ЗА НАРОД!»

тримався мужньо і був у доброму настрої, проте турбувався через стан матері, ослабленої внаслідок хвороби. Архієрей зазначив, що всі, хто приїхав підтримати українця, розуміли, що вирок буде не на його користь, і переказав, що

Володимир дякує всім за дуже важливу для нього підтримку.

Самотньою залишилася старенька мати героя. «Чужі люди і є чужі. Хто допоможе так, як син? – бідкається пані Наталя. – Він уночі не спав, сильно пережи-

вав, але і вчора, і сьогодні і сам себе, і мене заспокоював: «Мамо, не переживай, я вже два роки відсидів, а там, може, ще щось зменшать. Усе буде добре...». Хто знає, дочекаюсь я його чи ні – здоров'я зовсім нема...».

«Окупанти ніколи не зламують українського духу! Судилище над Володимиром Балухом – тому підтвердження. Україна продовжить боротьбу за звільнення Криму та всіх незаконно ув'язнених на півострові». Цей допис з'явився на акаунтах Президента України Петра Порошенка у соцмережах після того, як фальшивий «суд» виніс вирок бранцеві окупаційного режиму. Відгукнувся на це беззаконня і міністр закордонних справ України Павло Клімкін: «Фейкова судова система окупаційної влади безсила проти людей незламної волі. Останнє слово в суді Володимира Балуха – настанова вільної людини всім нам. Винні у цьому свавіллі понесуть покарання». «Сфабриковане рішення незаконних судів. Висловлюємо протест. Будемо посилювати міжнародний тиск на РФ щодо звільнення Балуха», – додала речниця МЗС Мар'яна Беца.

Звісно, добре, що перші особи Української держави звернули увагу на долю борця за неї на своїй батьківщині, окупованій Росією. Однак чи ж уся держава уважна до цієї людини, що на своїх плечах тримає українське небо над Кримом? На жаль, не впевнений у цьому владика Климент: «Ми зробили все, що було потрібно, але ми не всесильні. Потрібна підтримка матері, яка ледве ходить, друзині... Зараз у мене більше запитань

до тих, хто в Україні. Зараз я хотів би почути коментар від Української держави, її уряду – що вони зробили для захисту вірян УПЦ КП у Криму і безпосередньо Володимира Балуха. Нехай якусь заяву дасть Міністерство культури України: погроми в храмах, судять парафіян – Нищук зі своєю компанією мовчить. Що там взагалі роблять? Це «мовчання ягнят» призводить до того, що тут гинуть люди. Окреме питання до Міністерства з питань окупованих територій, міністра Черниша, його заступників: на виплати за «роботу в особливо складних умовах» вони мають мільйон на п'ятьох, – а де гроші на підтримку тих, кого судять сьогодні в Криму, та їхніх родин? Про це я вже буду питати в Києві, і відповідь дадуть: або працюватимуть, або залишать свої посади. Бо це знущання вже набридло всім!».

Заява Мінкульту пролунала того ж дня. У відомстві зазначили, що «з великим жальом та прикриттю дізналися про засудження громадського активіста за абсурдними та сфабрикованими звинуваченнями», охарактеризували Володимира Балуха як «уособлення та взірць справжнього патріота нашої держави, який залишився громадянином України через відмову від російського громадянства, водночас займаючи активну проукраїнську позицію в скрутний для Криму час» і висловили підтримку «справжньому Українцю».

Втім, слова мають бути підкріплені діями. На них у Криму чекають усі громадяни України, що залишаються заручниками російського окупаційного режиму.

НАШ АРХІВ: «ПО МОСКОВСКОМУ ВРЕМЕНИ»

→

7

СПРАВЖНІ ТА ФАЛЬШИВІ ГЕРОЇ

ЗВЕРНЕННЯ

Громадські активісти, правозахисники, журналісти, релігійні діячі закликали українців підписати звернення до Президента України, де йдеться про присвоєння звання «Герой України» кримчанину Володимиру Балуху, який для багатьох став прикладом мирного спротиву окупації Криму.

ЛЮДМИЛА БОЖЕНКО

«Ми вважаємо, що позиція Володимира Балуха є прикладом жертовності заради підтримки України на території, яка контролюється ворогом. Тому ми, громадські активісти, релігійні діячі, правозахисники, звертаємося до Президента України з проханням присвоїти кримчанину Володимиру Балуху звання Героя України... Ми закликаємо всіх громадян підписати це звернення. Підписи приймаються до 25 січня, а 26 січня 2018 року це звернення буде передане президенту», – сказала голова правління Кримської правозахисної

СПРАВЖНІ ТА ФАЛЬШИВІ ГЕРОЇ: яких кримчан насправді має вшановувати Україна

ПІБ	Дата присудження	Рід діяльності, посада	Підстава нагородження	Доля після окупації
ГОРДЕЙЧУК Катерина Іллівна	21 серпня 1999 р.	Доярка акціонерного товариства «Широке», Сімферопольський район	За досягнення найвищих у регіоні показників з надів молока, багаторічну сумлінну працю в сільському господарстві	У 2008 році вийшла на пенсію. Задоволена тим, що Крим було окуповано Російською Федерацією, про що каже у інтерв'ю ВВС Росія, також каже, що зараз отримує пенсію 100 тисяч рублів.
ЯКУБОВ Февзі Якубович	4 жовтня 2004 р.	Ректор Кримського державного інженерно-педагогічного університету, доктор технічних наук, професор, Сімферополь	За визначні особисті заслуги перед Україною у розвитку національної освіти, підготовку висококваліфікованих фахівців, багаторічну педагогічну і наукову діяльність	Після окупації проживає в Криму, має проросійську позицію. З 2016 року президент Криму кримськотатарську молоддь не брати участі в дія українських організацій, що виступають за звільнення Криму від російської окупації. У виступі на Всеукраїнській конференції кримськотатарських релігійних діячів сказав: «Кієвське краю Меджлису перешло на очень лагубный путь, уйдя в непонятную оппозицию. Подобные истории всегда заканчиваются печально».
БОЙКО Микола Костянтинович	19 серпня 2009 р.	Генеральний директор Національного виробничо-аграрного об'єднання «Масандра», Ялта	За визначні особисті заслуги перед Україною у збереженні та примноженні кращих традицій вітчизняного виноградарства та виноробства, багаторічну плідну працю	Після окупації продовжував очолювати комбінат «Масандра». Очолював його і під час візиту Берлусконі та Путіна, коли було вилито колекційне вино. В інтерв'ю в травні 2014 сказав: «По духу ми росіянин, и, конечно, есть эйфория. Мы счастливы, что вернулись на родину... И сейчас я вижу – с удивлением, с тревогой, даже с ужасом, – что мы со своей продукцией не вписываемся в российское законодательство». У лютому 2015 р. Слідчий комітет Росії звинуватив Бойка у зловживанні службовими повноваженнями, він був усунутий з посади та вїхав з Криму.
БАТАЛІН Олександр Сергійович	24 серпня 2012 р.	Голова правління акціонерного товариства «Завод Фіолент», АР Крим	За визначні особисті внесок у зміцнення промислового потенціалу України, виробництво конкурентоспроможної продукції, впровадження високоефективних форм господарювання, багаторічну сумлінну працю	Після окупації працює директором заводу «Фіолент», голова кримського відділу Російського союзу промисловців та підприємців. Завод виконує замовлення для російського оборонного сектору, наприклад, розробив високоточні деталі для танка «Армата». В інтерв'ю сказав: «Как почетный кримианин я поддерживаю проведение общекримского референдума и призываю жителей автономии обязательно прийти 16 марта на избирательные участки и определить судьбу Крыма». Прокуратура АРК, яка після окупації здійснює діяльність у Києві, відкрила щодо нього кримінальне провадження. Це він прокоментував так: «Все эти списки и обращения абсолютно бессмысленны. Мы приняли решение: открыто проголосовали на референдуме. Я очень рад, что в родной России...»

групи Ольга Скрипник під час прес-конференції на тему: «Справжні і фальшиві герої: яких крим-

чан насправді має вшановувати Україна», що відбулася 22 січня, в День Соборності, у Києві.

чан насправді має вшановувати Україна», що відбулася 22 січня, в День Соборності, у Києві.

Учасники заходу зауважили, що за роки попередньої влади звання «Герой України» було дещо дискредитоване, адже його надавали фактично за ознакою політичної лояльності (наближеності до влади або дружніх зв'язків). Тому, власне, і не є дивним, що низка кримчан, яким було присвоєно це почесне звання, у 2014 році з легкістю зрадили Україну.

Громадські активісти та правозахисники закликали Президента України та органи влади більш уважно ставитися до того, кому надається звання «Герой України» з тим, аби в подальшому не дискредитувати це дуже почесне звання. «Ми вважаємо, що це повинні бути дійсно моральні авторитети, люди, на яких мають рівнятися всі українці. І ми вважаємо, що саме такі, як Сергій Кемський та Решат Аметов (отримали звання «Герой України» помертвом – ред.), Володимир Балух, є тими кримчанами, які свою боротьбу, своє життя та волю поклали на те, щоб Україна була єдиною, соборною і незалежною...» – наголошала голова Центру інформації про права людини Тетяна Печончик.

ПРАВА ЛЮДИНИ

10 КРОКІВ НАЗУСТРІЧ КРИМЧАНАМ

19 січня під час прес-брифінгу в Українському кризовому медіа-центрі активістами громадських та правозахисних організацій було презентовано дорожню карту «Дотримання прав людини у зв'язку з окупацією Криму».

Гельсінської спілки з прав людини, Кримської правозахисної групи, Центру інформації про права людини та ін. і виявив прогалини в українському законодавстві, що викликають системні проблеми та порушення прав мешканців тимчасово окупованого Криму та внутрішньо переміщених осіб з Криму. Дорожня карта містить 10 конкретних кроків, які, на думку правозахисників, має зробити Україна, щоб усунути наявні дискримінаційні положення.

Цей документ став результатом моніторингу, який проводився експертами Української

ДОРОЖНЯ КАРТА Дотримання прав людини у зв'язку з окупацією Криму

ПІДТРИМКА ЖЕРТВ ПОЛІТИЧНИХ ПЕРЕСЛІДУВАНЬ.
Прийняти закони про захист громадян України, які стали жертвами політичних переслідувань та грубих порушень прав людини у зв'язку з агресією РФ, а також безвісти зниклих осіб в Криму і на території Російської Федерації. Визначити правовий статус таких жертв та гарантувати механізми захисту та підтримки їхніх родин.

УЧАСТЬ У ВИБОРАХ.
Дати можливість кримчанам, які є внутрішньо переміщеними особами, голосувати на місцевих виборах в громадах, де вони проживають

ЗАХИСТ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ.
Припинити практику обміну персональними даними внутрішньо переміщених осіб з Пенсійним фондом Російської Федерації. Провести ефективне розслідування злочинних дій посадових осіб Пенсійного фонду України, які без правових підстав та урахування загроз безпеці передали значну кількість персональних даних кримчан державі-агресору.

ОСВІТА В УКРАЇНСЬКИХ ВНЗ.
Усунути наявні проблеми із доступом кримської молоді до навчання в українських вищих навчальних закладах. Вдосконалити систему квот та запровадити механізми реалізації соціально-економічних прав абітурієнтів з Криму (право на безоплатний гуртожиток, кредитування, часткову або повну оплату навчання тощо).

ДОСТУП ДО АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ І ОТРИМАННЯ ДОКУМЕНТІВ.
Запровадити ефективні механізми документування фактів народжень і смертей кримчан. Спростити процедуру отримання свідоцтв про народження і смерть (запровадити адміністративну процедуру замість судової). Відкрити центр адміністративних і нотаріальних послуг на адмінкордоні з Кримом.

ЩО МАЄ ЗРОБИТИ УКРАЇНА

РІВНИЙ ДОСТУП ДО БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ.
Усунути дискримінацію і визнати кримчан резидентами України. Дозволити кримчанам користуватися банківськими послугами нарівні з іншими громадянами України.

ЕВАКУАЦІЯ МАЙНА З ОКУПОВАНОЇ ТЕРИТОРІЇ.
Усунути наявні в законодавстві обмеження і дати можливість кримчанам евакуювати своє особисте рухоме майно з окупованої території, включаючи домашні тварини і власні витвори мистецтва тощо. Переглянути мілне законодавство та запровадити прості процедури перетину адмінкордону з Кримом громадянами з особистим рухомих майном.

ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕДУР ПАСПОРТИЗАЦІЇ.
Збільшити кількість співробітників органів ДМС у наближених населених пунктах до ТОТ. Скасувати відповідальність за несвочасне отримання паспортів мешканцями ТОТ. Запровадити спрощену судову процедуру для встановлення особи у випадках неможливості підтвердити свою особу в органах ДМС.

ВРЕГУЛЮВАННЯ СТАТУСУ ОСІБ, ЯКІ ВІДБУЛИ ПОКАРАННЯ В МІСЦЯХ НЕСВОБОДИ КРИМУ ТА РОСІЇ.
Вирішити проблему із визнанням статусу осіб, що відбули покарання та звільнилися з місць позбавлення волі на окупованих територіях, вирішити питання ресоціалізації та адаптації цих осіб в українському суспільстві.

ДОСТУП ДО КРИМУ.
Спростити порядок в'їзду до Криму для іноземних правозахисників, адвокатів та журналістів. Зменшити кількість бюрократичних перепон, скоротити терміни оформлення спецпропусків, запровадити повідомний порядок їх отримання (замість існуючого нині дозвільного).

Підготовлено Українською Гельсінською спілкою з прав людини, Кримською правозахисною групою та Центром інформації про права людини.

КРИМСЬКІ РЕАЛІЇ

НЕПОКАРАНЕ
МАРОДЕРСТВО

Картинна галерея імені Івана Айвазовського – не просто музей мариністичного живопису, це – перлина художнього життя міста Феодосії. Музей, який складається з двох корпусів, є значною історичною та мистецькою спадщиною АР Крим. У великих просторах залах будівлі представлені картини, головна експозиція – роботи І. Айвазовського. Кожна з робіт неповторна і несе в собі особливу зворушливу привабливість, яка не залишить байдужим нікого.

АЛЬОНА СІЛЬЧЕНКО

Перша експозиція із 49 робіт художника була відкрита ще у 1845 році, у частині будинку, який належав І. Айвазовському. У 1900 році після смерті митця згідно з його заповітом галерея була передана рідному місту – Феодосії. У музеї розміщено колекцію приблизно із 12 тисяч картин марин великого майстра, найбільша в світі колекція його робіт на білій тематику (417 шт.), роботи однодумців і послідовників Айвазовського, картини мариністів XVIII-XIX століть.

Незважаючи на те, що галерея є власністю Феодосії,

музей став «яблуком розбрату» між Україною та Російською Федерацією. Кожен намагається довести своє право на володіння галереєю. Не раз Україна повідомляла про грубі порушення в діяннях РФ щодо української культурної спадщини. Попри це, всупереч міжнародному й українському законодавству, Росія вивозила роботи з галереї Івана Айвазовського з українського півострова для тривалого експонування, не спитавши про це нікого.

Нещодавно «Новини Криму» повідомили, що «Громадська палата Криму» вкотре висловилися про необхідність передачі картинної галереї до «республіканського фонду». Основним аргументом виступають питання, пов'язані з подальшим фінансуванням музею. Обґрунтовується ця ініціатива тим, що, підпорядковуючись «республіці Крим», галерея ім. І. Айвазовського матиме краще фінансування. Це будімо дозволить провести ремонтні роботи в галереї, що введе культурний заклад на новий рівень. «Муніципальна влада» навела безліч «переваг» зміни форми власності, запевнивши, що галерея не переїде. На щастя чи на горе для самого музею, ця пропозиція не була схвалена мешканцями міста, які вважають галерею ім. І. Айвазовського гордістю Феодосії. Натомість «муніципальна влада», намагаючись заспо-

ФОТО З ВІДКРИТИХ ДЖЕРЕЛ

коїти містян, запевнила, що це питання не буде вирішуватися без урахування думки громадськості.

Суперечка триває, а час минає, адже стара будівля Феодосійської картинної галереї ім. І. Айвазовського потребує постійної підтримки та ремонту, однак грошей на це місто не має. За підрахунками теперішньої «влади» Феодосії, на ремонт музею потрібно витратити половину бюджету міста, адже галереї не вистачає сучасного обладнання, освітлення та системи мікроклімату. Як раніше заявив керівник Центру досліджень

історико-культурної спадщини України Сергій Кот, для ремонту галереї не обов'язково змінювати її статус. Він також додав, що перемістити картини Івана Айвазовського на територію України на даний момент неможливо.

Поки проводились розрахунки та підбивалися підсумки, протиаварійні роботи в галереї все ж відбулися. Про це заявив «голова міської адміністрації» Феодосії Сергій Фоміч під час прес-конференції у Сімферополі. Він також додав, що будівля галереї не переходить у республіканську власність, і

залишається власністю Феодосії надалі.

Втім, не пройшло і півроку від нещодавнього ремонту, як феодосійці стали помічати тріщини на стінах музею, а за пам'ятником Івана Айвазовського обсіпалась фарба. На реставраційні роботи з федерального бюджету було виділено 30 мільйонів рублів.

Крім того, стало відомо про майбутнє перевтілення галереї. Її перебудова триватиме до 2022 року. Концепція представленої реставрації феодосійського музею розроблена командою фахівців з Державної Третяковської галереї і розрахована

на п'ять років. Перше, що потрапить під зміни, – зали музею. Планується, що після оновлення галерея ім. Айвазовського стане головним музеєм Криму.

Скільки триватиме боротьба за галерею, невідомо. Попри це, згідно з інформацією кримських «чиновників», музей став одним із найвідвідуваніших туристичних об'єктів у 2017 році і посів третє місце серед найпопулярніших культурних об'єктів Криму. Так, за «офіційними» даними з окупованого Криму, за минулий рік галерею відвідало понад 230 тисяч осіб.

АНТИМІФ

МІФ Від розриву зв'язків з «великою братньою Росією», зокрема в літературі та книгодрукуванні, постраждає насамперед Україна. Витрати на україномовні книжки не окупаються, бо, на відміну від російськомовних, вони не користуються попитом.

ФАКТ 25-30% накладу виданих у Російській Федерації книжок експортувалося в Україну, часто за демпінговими цінами. Якщо в 1990-х спільний ринок росій-

ськомовної книги існував, то за путінських часів експортувати книжку, видану в Україні російською мовою, майже неможливо. Рух ведеться лише в одному напрямку.

АНТИМІФ Останніми роками українська книга користується дедалі більшим попитом. Натомість втрата українського ринку є шоком для доволі прибуткового бізнесу в РФ, адже там продаж книжкової продукції скорочується щороку на 5-7%. Коли ж на кону мільярди рублів – російський бізнес поводить без сентиментів.

ІНТЕРВ'Ю

ФОТО З ВІДКРИТИХ ДЖЕРЕЛ

ВАЛЕНТИН НАЛИВАЙЧЕНКО: «ОКУПАЦІЯ НЕ БУДЕ ТРИВАТИ ВІЧНО»

Від часу окупації та анексії Криму вже пройшло майже 4 роки. Що далі, то більше з'являється фактів, які підтверджують ретельну підготовку Кремля, і, насамперед, В. Путіна, до здійснення цього міжнародного злочинного діяння. Водночас з'являється низка свідчень про ті буремні події, деякі з яких стають справжньою сенсацією. Пропонуємо вашій увазі інтерв'ю з Валентином Наливайченком, колишнім головою СБУ, який у розмові з нашим кореспондентом розкрив низку маловідомих подробиць щодо подій того часу.

– Пане Валентине, розкажіть, будь ласка, про події лютого-березня 2014 року. Як відбувалася окупація? Чому ми втратили Крим?

– 3 20 лютого, коли почалася агресія та окупація Криму, ми ще всі були на Майдані. Можу сказати, що вже з 24-25 лютого, коли парламент взяв владу на себе і почав призначати перших силовиків замість тих, кого призначав Янукович (у тому числі й мене), то ста-

ном на 25 лютого було зрозуміло, що вже фактично окупований на той час український півострів Крим перебував під контролем російських військ. Це ті 24 тисячі військових, яких Янукович за Харківськими угодами в 2010 році запустив на територію українського Криму і дозволив там перебувати – раз; друге – Партія регіонів і партія комуністів у парламенті Криму, як колаборанти, одразу ж перейшли на бік агресора; і третє – жахлива ситуація для кожного з нас, яка унеможливила захист наших громадян у Криму від агресії і окупантів, – це зрадицтво на рівні керівників усіх силових підрозділів на території Автономної Республіки Крим.

Я один раз уже керував СБУ. Ми в 2009 році зачистили Крим від сепаратистських організацій, вигнали ФСБ з Криму, а Янукович усіх їх повернув. Більше того, керівників СБУ призначив – перевірте мої слова – таких, які зараз служать у ФСБ.

Знаєте, де зараз севастопольський керівник СБУ? Служить в Москві у ФСБ. Знаєте, що він отримав за сприяння окупантам у Криму? Дві квартири в Москві. От він за дві квартири в Москві продав цілий Севастополь. От вдумайтеся: жод-

на країна таку зраду не проходила, а ми пройшли.

Я тоді хоч і не знав, що вони підуть на нас війною, але розумів, що так Крим українським ніколи не буде. За 2009 рік ми закрили три сепаратистські організації в Криму: Народний фронт «Севастополь-Крим-Росія», «Слов'яни», інститут СНД Затуліна. Не тільки закрили, а й двоє заарештованих було з цих сепаратистських організацій. Мене вся країна атакувала:

«Чого це ви цілому меру Москви забороняєте в'їзд у Севастополь?». Та тому, що він веде російську пропаганду. Затуліна хто вигнав? Затулін судився, регіонали йому допомогли, пройшов проти мене три суди, до Верховного суду включно. Пам'ятаю, здаю заяву Януковичу на другий день після його інавгурації і доповідаю: «Заарештовані ФСБшники, Крим вільний від сепаратистів, я можу йти».

16 березня 2014 р. будівля Служби безпеки України в Севастополі

«Повернення Криму і виведення окупаційних військ можливе за двох умов: міжнародні санкції та жорстке правове переслідування. Не можна ані президенту, ані прем'єру послаблювати увагу і говорити лише про миротворців на Донбасі. Має бути серйозна державна і політична, і програма дій на звільнення Криму. Чому для звільнення? Бо він український...»

Щороку на День прапора кримська «Альфа» лізла на гору і вішала українські прапори, і по всій Балаклавській бухті плавали аквалангісти з українськими прапорами. Робили це ми! Хоча прапори розвішувати – це точно не функція СБУ, і аж ніяк не функція голови СБУ.

Мене парламент призначив головою Служби безпеки 24 лютого 2014-го ввечері. Найгірше, що з Києва віддають накази на місця протидіяти, хоча і без наказів вони мають заарештовувати ФСБшників, але там вже все під керівництвом генералів ФСБ. Той же керівник СБУ в Севастополі, Зима, і керівник Кримського СБУ в Сімферополі (не пам'ятаю прізвища) проводять разом з ФСБ не просто наради, а збори, і дають накази разом зі спецслужбою окупанта протидіяти так званій «київській хунті». Не тільки не захищають громадян від агресора, а навпаки. І коли ми стикнулись з цією ситуацією – це було найгірше, що могло статися для безпеки будь-якої держави. Саме це унеможливило належні дії, які, на моє переконання, мали бути від СБУ, від прокуратури, від МВС.

Друге питання: зрозумівши таку ситуацію, що робити нам, людям, щойно призначеним парламентом? У Києві 24-25 лютого, після розстрілів на Майдані, на якому я сам був, усі силові органи перебували в оточенні майданівських активістів. Увесь центральний апарат, керівництво СБУ розбіглося. У Криму вони до окупантів перейшли, як колаборанти, а в Києві – втекли. Я зайшов у порожнє приміщення. Найгірше, що тоді було, – Янукович задіював і «Беркут», і спецпідрозділ СБУ «Альфа» до можливих розстрілів людей на Майдані, до переслідування активістів по всій країні. І кримська «Альфа» (українська) у той час верталася з Майдану (фактично втікаючи) назад у Крим. Центральна «Альфа», про

яку так багато згадується, анти-терористичний підрозділ СБУ, що робила: керівництво я негайно зняв, і куди пішли ці люди? Вони пішли на допити, в Генеральну прокуратуру. Всю зброю в них відібрали, тому що почалися одразу розслідування: «А хто ж стріляв у людей?». Ось що було насправді 24-27 лютого. Я за це головою відповідаю і заявляю, що не було лояльних Україні офіцерів Служби безпеки, а ті, що й залишилися, – пішли на допити. Почалися розслідування злочинів: чи брали участь, чи ні. І це – другий фактор, який треба врахувати, коли відповідаємо на запитання, чому ми не змогли одразу захистити українців на території Криму.

І наступне: з перших днів, коли я зайшов у Службу безпеки, немає значення, є хтось чи нема, є кілька людей, яких я встиг призначити, і ми почали готуватися обороняти Київ. На той час ми отримували від української розвідки та інших джерел інформацію, що агресор не зупиняється в Криму, що буде військова операція з десантом у Києві. Військово-транспортні літаки Росії (з часом я все одно розсекречу це, всю цю інформацію, всі ці офіційні повідомлення) були наготові.

Від Служби зовнішньої розвідки надходить інформація: «На п'яту ранку війна». Що робити? Я сказав: «Берете зброю, і перекриваємо ключові аеропорти в Києві і навколо Києва».

Де українська армія? Я не хочу навіть коментувати. На жаль, парализована, бо керівництво, особливо Генштабу, було призначене Януковичем. Збройні сили мають право на застосування зброї. А генеральний штаб, якщо почалася збройна агресія, мав уводити воєнний стан, оголошувати оборонну готовність і приводити військові частини у бойову готовність, у стан оборони території.

– Коли я служив у війську, я мав застосовувати зброю, не очікуючи наказів. Зараз, може, щось змінилося?

– Нічого не змінилося, ви маєте рацію. Я теж служив у армії, але уявіть собі ситуацію, коли командир вашої військової частини переходить на бік ворога. А це відбувалося масово. Більше того, на керівних посадах відділено обласних і районних, у командуванні військових частин були люди, які одразу стали колаборантами. До кінця лютого 90% керівників СБУ в областях і районах мною були по-

дані на звільнення. Який сенс тримати їх на посаді, якщо я віддаю наказ, а вони роблять усе з точністю до навпаки: не тільки не протидіють, а ще й ідуть на бік ворога. Але до того що вони робили – вони протидіяли Революції Гідності, переслідували активістів, журналістів, депутатів від опозиції.

– Пане Валентине, пам'ятаю нашу зустріч у ніч з 30 листопада на 1 грудня 2013 року. Біля Михайлівського собору ми розмовляли чотири години. Ви сказали: «Росія так просто не відпустить, так це не закінчиться».

– Так. Я одразу з Майдану набрав у СБУ нових людей. Вони в Крим ходили звільняти активістів-майданівців. І я не один раз з їхніми батьками ховав їх... Нікому не побажаю цього: ховати офіцерів після власних наказів. Рятували і багатьох врятували! Патріарха Любомира Гузара хто рятував з Криму? Саме нові офіцери СБУ. Державні секрети з Криму хто повернув? Усі особові справи, всі агентурні справи, які Якименко – вдумайтеся! – ще 19 лютого наказав усі вивезти в Сімферополь. І вивезли! Була спецоперація і все повернуто. Характерно, 19 лютого на Майдані ще тривають розстріли, а вони вже... І не в Харків чи Львів, усе пішло в Сімферополь. Сам він вті-

кає куди? Він ще на посаді, а втікає приватним гелікоптером у Севастополь. У чому трагізм для нас? Вони не лише війська мали на півострові, а й фактично всю владу, включно із силовими органами.

Чи можна тоді було протидіяти? Можна! Ми в березні 2014 року арештували офіцерів ГРУ, офіцерів ФСБ. У нас не було часу готуватися і тренуватися. Саме завдяки цьому вдалося хоча б вивольяти людей з полону.

А далі одразу треба було готувати сили безпеки, готувати нові органи влади, з кримськотатарським народом вчинити чесно – дати їм статус корінного народу. Уявімо ситуацію: виходять війська окупанта, а хто буде українською владою там? Є вона, готова? 26 років ніхто нічого не робив, щоб там була патріотична влада. Хто панував і залишився в кримському парламенті? – Партія регіонів. А в уряді? Вони ж не прийшли ззовні. Колаборанти сидять і далі в кримських органах влади. І на них 3 березня 2014 року ми відкрили кримінальне провадження і розпочали кримінальне переслідування. Тепер треба винести вироки і перекласти англійською мовою, запровадити персональні санкції щодо цих осіб.

– Ви щойно згадали про корінні народи. Наразі багато розмов у суспільстві ведуться, зо-

крема, щодо кримськотатарської автономії. Як ви ставитеся до питання зміни статусу Криму в цей непростий для України час?

– Маємо чітко розуміти, що для того, аби Крим назавжди залишався українським, мусимо дещо зробити на нашій території. Перше, що ми згадали, – готувати професійне ударне угруповання Збройних сил. Армія або частина військового угруповання, фахового, за стандартами НАТО має готуватися, і для них, у тому числі, має постачатися летальна зброя. Їх треба тренувати і показово розгортати в Херсонській області. Від цього ми нікуди не дінемося. Крім збройного компонента, сили безпеки треба навчати й готувати так, щоб у тому числі й на території Автономної Республіки Крим забезпечувати правопорядок. Проте й молода українська еліта, у тому числі й кримськотатарська, має так само навчатися в нас, і має бути урядовий орган у статусі віце-прем'єра, який постійно займатиметься цим: і майбутнім урядом, і діями на міжнародній арені, і санкціями, судовими засіданнями і вироками проти колаборантів.

Повернення Криму і виведення окупаційних військ можливе за двох умов: міжнародні санкції та жорстке правове переслідування. Не можна ані президенту, ані прем'єру послаблювати увагу і говорити лише про миротворців на Донбасі. Має бути серйозна державна і політична, і програма дій на звільнення Криму. Чому для звільнення? Бо він український.

З кримськотатарським народом треба вчинити чесно: визнати і дати статус корінного народу України. Ну вони ж серед нас!

Це – наші громадяни, які були змушені під російською

окупацією взяти російське громадянство. Мусимо зрозуміти одне: російська окупація знищила їхнє майбутнє, нищить їхнє повсякденне життя та життя їхніх сімей. Тимчасові вливання з російського бюджету приведуть в нікуди. Цивілізований світ не визнає окупацію, не визнає ніколи, що Крим є частиною Росії. Крим – це частина України. Я розумію, що всім, хто живе в Криму, зараз важко незалежно від громадянства, бо спецслужби там жорстко працюють. Так буде недовго. Варто розуміти, що окупація не буде тривати вічно

Вони мають право на цю територію разом з нами. Вони потерпають так, як і українці. Меджліс заборонений так само, як і заборонені українські символи та українські засоби масової інформації, в тому числі й «Кримська світлиця». Про депортацію кримських татар: хто сказав, що треба розслідувати? Ми почали розслідувати, створено підрозділ. Прийшов Янукович – закрити. Для чого розслідувати потрібно? Щоб повернути справедливість кримським татарам, бо не можна було так ставитися до них.

Чому МВС Аксьонова тоді не заарештувало? Це ж чистий кримінал, їхня підслідність. Хто заважав Аксьонова заарештувати? А Константинова, скільки він накрив своїми «консолями»? А раніше що робили?

Тепер говорять, що звільнять. От з чим ви прийдете у Крим? Уявіть: Путіна завтра нема, Росія розпадається... Крим як повертати? Є план? Немає плану. Там будуть ті самі люди. Уже зараз по них треба лупити, щоб вони втекли разом з окупантами.

Друзі, немає іншого підходу, ніж жорстка, але повсякденна боротьба за Крим. Я категорично не сприймаю теперішню ситуацію, коли українська влада боїться говорити про це. Це ненормально! І переконаний, що так звані Мінські домовленості нічого іншого не мали на меті, ніж намагання російської сторони обійти питання деокупації Криму, бо там і рядочка нема про деокупацію півострова.

– На Вашу думку, як можна сьогодні підтримати кримчан, які змушені нині жити в окупації?

– Це – наші громадяни, які були змушені під російською окупацією взяти російське громадянство. Мусимо зрозуміти одне: російська окупація знищила їхнє майбутнє, нищить їхнє повсякденне життя та життя їхніх сімей. Тимчасові вливання з російського бюджету приведуть в нікуди. Цивілізований світ не визнає окупацію, не визнає ніколи, що Крим є частиною Росії. Крим – це частина України. Я розумію, що всім, хто живе в Криму, зараз важко незалежно від громадянства, бо спецслужби там жорстко працюють. Так буде недовго. Варто розуміти, що окупація не буде тривати вічно.

МІФІЧНИЙ ПРОЕКТ КОШТОМ УКРАЇНИ

Реакція українського керівництва на союзну Постанову «Про будівництво Каховської ГЕС на річці Дніпро, Південно-Українського та Північно-Кримського каналів» була блискавичною. Вже 26 листопада 1950 року виходить Постанова Ради міністрів УРСР та ЦК КП(б)У «Про проведення першочергових пошукових та проектних робіт для будівництва Каховської ГЕС, Південно-Українського та Північно-Кримського каналів». Отже, саме від цієї дати та постанови 1950 року потрібно вести відлік історії створення як Каховського водосховища, так і Каховської ГЕС та намірів спорудження Південно-Українського каналу.

ПЕТРО ВОЛЬВАЧ

Як бачимо, ідея спорудження Північно-Кримського каналу в цій постанові посідала другорядне місце, оскільки цей об'єкт перебував на території іншої союзної республіки.

Зазначена постанова переконливо доводить, що український уряд упродовж наступних років мав зосередити увагу саме на будівництві Південно-Українського каналу. Для цього низці республіканських будівельних та проектних організацій були визначені обсяги виконання позачергових проектно-пошукових робіт для підготовки майбутнього майданчика як для будівництва Каховської ГЕС, так і Каховського водосховища та траси майбутнього Південно-Українського каналу.

Привертає увагу й така обставина, що, крім обсягів проектних та будівельних робіт на території України, українські організації та фахівці зобов'язували також провести гідрологічні зйомки й укласти карти гідрогеологічних районів зрошення й обводнення не лише південних областей держави, а й північних районів Криму.

Зазначеною постановою ставилося завдання впродовж 1951-1952 років запровадити стаціонарні спостереження і вивчення режиму ґрунтових вод та їхнього хімічного складу на Каховському масиві Херсонської області, на площі 8 тис. км² у 80 пунктах і в зоні зрошувальної системи Північно-

Каховська ГЕС. Водозливна плотина після затоплення. 1955 р.

Кримського каналу на площі 5 тис. км² в 30 пунктах.

До проведення ґрунтових досліджень та ґрунтової зйомки у південних областях України та Криму залучались не лише Українська академія наук, але і всі профільні науково-дослідні установи республіки. Дослідження проводилися на площі близько 50 тис. га. Перед Головним управлінням ремісничих, залізничних та будівельних організацій було поставлено завдання розпочати підготовку фахівців робочих спеціальностей.

Уряд зобов'язав Головне управління будівництва «Укрводбуд» організувати впродовж 1951 року в Запоріжжі, Херсоні та Мелітополі три навчально-виробничих комбінати з підготовки екскаваторників, майстрів-гідромеханізаторів, топографів та інших робітничих професій. До того ж у кількох областях півдня України (Запорізькій, Херсонській, Миколаївській та Дніпропетровській) задіяні на цьому будівництві працівники системи «Укрводбуд», що мешкали в зоні будівництва іригаційних об'єктів, звільнялися від обов'язкових с/г оподаткувань.

Міністерство охорони здоров'я УРСР упродовж 1951-1952 років мало облаштувати у зоні проведення будівельних робіт «лікарні, дитячі садочки, аптеки та медичні пункти». У зоні будівництва, на річках Дніпро, Молочній, Конці та по трасі Південно-Українського каналу, Український інститут комунальної гігієни до вересня 1951 року мав провести силами санепідемслужби обстеження населених пунктів у районах затоплення та в зонах санітарної охорони водосховищ Південно-Українського каналу.

Це ж міністерство спільно з виконкомом південних областей України (Запорізької, Миколаїв-

ської та Херсонської областей) у місячний термін мало подати до уряду пропозиції щодо розширення та будівництва водогонів, каналізації та всієї соціальної інфраструктури (лазні, пральні комбінати, міський транспорт, електростанції, мости, комунальні підприємства), а також будівництво житлових будинків, готелів, містечок та населених пунктів по всій трасі Південно-Українського каналу.

Безумовно, задеклароване і роздате комуністичною пропагандистською машиною будівництво як самого Південно-Українського каналу, так і його потужної інфраструктури так і не було реалізовано. Воно залишилось лише на рівні чергового проєкту.

Проте цей галас відволік увагу наукової громадськості та місцевих мешканців від обговорення та критики небезпечного і шкідливого для людей та довкілля рішення створити рукотворне море на найродючіших землях і найбагатших, історично й археологічно безцінних дніпровських заплавах. За підрахунком фахівців, лише через будівництво Каховського водосховища Україна втратила десятки тисяч найпродуктивніших с/г угідь та майже всі унікальні дніпровські плавні, заплави, озера та великі площі лісів.

Розрекламована ідея спорудження одночасно з Каховським водосховищем Південно-Українського каналу та водосховищ на річках Молочній та Конці так і не дійшла до реалізації. Країна так і не побачила жодного метра міфічного Південно-Українського каналу. І до обіцяного водорегулювання стоків степових річок Молочної та Конки справа так і не дійшла. Вони досі лишаяються мілководними і заростають очеретами.

Зазначимо, що лише на будівництві Каховської ГЕС та міста Нова Каховка працювало понад 12000 фахівців, 1110 автомашин, 74 земснаряди, 14 паротягів, 100 бульдозерів, 75 гусеничних і портових кранів. Ще більше людей та технічних засобів було задіяно і при спорудженні Каховського водосховища. Його заводнення закінчилося у 1954 році, а Каховська ГЕС почала діяти з 1955 року. У 1956 році здали в експлуатацію шостий агрегат цієї станції.

Лише у 1976 році було відкрито Каховський зрошувальний канал, який забезпечив подачу води на Каховську, Приазовську, Сірогозьку та Чаплинську зрошувальну систему і вирішив проблему водопостачання м. Бердянська. У 1985 році в зоні Каховського каналу зрошувалось 195 тис. га с/г угідь. Будівництво Каховського водосховища та Каховської ГЕС, за статистичними даними, забезпечило зрошення 15,2% земельних угідь у Криму, 8,5% – у Херсонській, 8,3% – у Запорізькій областях.

Починаючи з вересня 1950 року, тобто з моменту виходу союзної постанови «Про будівництво Каховської ГЕС, Південно-Українського та Північно-Кримського каналів», жодних будівельних та проектно-пошукових робіт уряд РРФСР на території Кримської області так і не провів. Питання про будівництво Північно-Кримського каналу знову з'явилося на порядку денному невдовзі після передачі Кримської області зі складу РРФСР до складу УРСР.

15 березня 1954 року Рада міністрів УРСР, ЦК КПУ приймають постанову «Про будівництво Північно-Кримського каналу». Чому ця проблема не постала у той час, коли Крим перебував у складі Російської Федерації, можна лише здогадуватись. Росією це досить складне та витратне будівництво свідомо зволікалося, щоб у зручний момент і цей об'єкт перекласти на плечі України.

30 січня 1994 р. першим і (хочеться вірити) останнім «президентом республіки Крим» став очільник «Республіканського руху Криму» та виборчого блоку «Росія» Юрій Мешков, уродженець містечка Синельникове на Дніпропетровщині, котрий перед тим домагався виходу Криму зі складу України. Його політичною передвиборчою платформою став курс на зближення з Росією аж до повного приєднання.

СЕРГІЙ КОНАШЕВИЧ

Зокрема, новоспечений «президент Криму» мав наміри впровадити на півострові рубльову зону, укласти з Росією військово-політичний союз, надати мешканцям Криму російське громадянство тощо. Втім, ці плани не було втілено в життя завдяки діям української влади та кримських опозиційних рухів. Реалізувати вдалося лише указ № 1 – про переведення півострова на московський час, усупереч законам логіки та природи.

17 березня 1995 р. Мешков був позбавлений «президентства», а тогочасну конституцію і деякі зако-

29 березня 2014 р. о 22:00 за місцевим часом у Криму і Севастополі стрілки годинників було переведено на 2 години вперед. Концерт на площі біля Залізничного вокзалу в Сімферополі з цієї «нагоди»

«ПО МОСКОВСКОМУ ВРЕМЕНИ»

ни Криму було скасовано офіційним Києвом. Проте Крим ще деякий час продовжував жити «по московському времени». У місцевій пресі, в тому числі й у газеті «Кримська світлиця», виходили матеріали, що аргументували необхідність життя півострова за київським часом. Логічно цю думку на шпальтах видання не раз обґрунтовував св.п. професор Сімферопольського державного (згодом – Таврійського національного ім. В. І. Вернадського) університету, видатний просвітянин-кримознавець Петро Підгородецький. Зрештою, влітку 1996 р. стрі-

ки годинників у Криму було переведено на природний час. Однак серед певної частини мешканців півострова побутувала традиція відзначати Новий рік двічі: спочатку «по московському времени» (о 23:00), а потім за київським часом, опівночі.

2 липня 2011 р. Юрій Мешков прибув до Сімферополя і дав прес-конференцію, під час якої зробив низку заяв політичного характеру: деякі з них зацікавили Службу безпеки України. 13 липня за рішенням суду Мешков був видворений з території України на 5 років через непрямі заклики до зміни

конституційного устрою держави.

11 березня 2014 р. уже контрольована російськими окупантами Верховна Рада АРК приймає «декларцію про незалежність» автономної республіки. Наступного дня Юрій Мешков прибув з Москви до аеропорту Сімферополя, заявивши: «Народ Криму повернув мені батьківщину». Втім, 16 березня на незаконному «референдумі» за «приєднання» Криму до РФ проголосувати він не зміг через відсутність кримської прописки. Повернутись у «нове політичне життя» окупованого півострова

йому також не вдалося. Проте внаслідок «кримської весни» деякі його ідеї часів «лихих 90-х» таки було реалізовано – в тому числі й переведення Криму на московський час: відповідне рішення 17 березня 2014 р. прийняла Верховна Рада АРК, напередодні позбавлена ВР України повноважень і перейменована окупантами на «державну раду республіки Крим», а 25 березня – Севастопольська міська державна адміністрація, перетворена окупаційним режимом на «законодавче зібрання». 18 березня кримські маріонетки Кремля уклали в Москві «угоду» з очільником РФ В. Путіним про «приєднання» Криму до Росії. А в ніч на 30 березня понад тисяча людей, в тому числі й діти, зібралася біля найвідомішого кримського годинника, що на вежі залізничного вокзалу Сімферополя, на урочисте переведення його стрілок «за Московію»: тоді «голова Криму» Сергій Аксьонов привітав присутніх зі «святком повернення додому і переходу на правильний час». Дивно, проте наступного року на різко спорозначеному вокзалі святкувати подібним чином наступний етап «розсинхронізації з Україною» у вигляді припинення залізничного руху між півостровом і материком не забажав ніхто.

НОВОРІЧНИЙ ПАРАДОКС?

Вже вдруге Крим зустрічає Новий рік на годину раніше, аніж вся Україна. Встановлений колишнім президентом автономії Юрієм Мешковим, який таким чином знехтував закони астрономії, цей самий кримський, себто московський, чи ще як його іменують, мешковський час завдав чимало клопоту багатьом мешканцям півострова. Ось чи не останній.

ІНФ. «КС»

За 20 хвилин до настання нового, 1996 року (за мешковським часом!?) жителів півострова привітав голова ВР Криму Євген Супрунюк. Потім була невелика пауза, і на екрані телевізорів з'явився президент Росії Борис Єльцин, який звернувся до мешканців своєї країни. Чи ж випадково, що пляшки шампанського розкорковували у цей час і кримчани?

На перший погляд, нічого дивного. Для рядових кримчан, які чи не єдині в світі можуть собі дозволити зустріти Новий рік двічі – за київським та московським часом. Що ж стосується високої посадової особи, то їй, напевно, все-таки треба орієнтуватися на президента своєї держави – України.

«Кримська світлиця», № 1, 06.01.1996 р.

ЗА ЯКИМ ЧАСОМ ЖИТИМЕМО?

Знов настала весна і, окрім багатьох очікувань щодо заморозків, повені та інших природних сюрпризів, люди турбуються, чи переведуть в Криму цього року стрілки годинника вперед на літній час, чи, може, вже уряд залишить їх на місці, і ми будемо жити, як вся Україна.

ІВАН ЛЕЛЬ,
М. СІМФЕРОПОЛЬ

Про необхідність переходу Криму на київський час розмови ведуться з першого дня введення в дію сумнозвісного указу экс-президента Мешкова. Основним аргументом впровадження московського часу виставлявся

той, що Крим нібито знаходиться на єдиному часовому поясі з Московією, що зовсім не відповідає дійсності. Навіть школяреві відо-

мо, що Сімферополь розташовується західніше таких обласних центрів України, як Запоріжжя, Дніпропетровськ, Полтава, Суми,

Харків, де люди нормально живуть за київським часом. Отже, тодішнє поспішне рішення мало явно політичний характер.

Життя кримчан за московським часом принесло їм безліч незручностей. І це не тільки плутанина з потягами та літаками, не тільки зайві клопоти касирів з вправленням кожного квитка, а й об'єктивні фізіологічні фактори, що особливо негативно впливають на наших дітей, які змушені прокидатися вранці за уральським часом.

Враховуючи велику територію України, в 1995 році,

за указом її президента, території держави було розподілено на три часові зони, в кожній з яких, зі сходу на захід, робочий день розпочинається з різницею в 30 хвилин (з 7.30 – в східній зоні, до 8.30 – в західній). Все це зроблено для зручності людей, і сьогодні кримській Раді Міністрів треба визначитися, в якій часовій зоні України розпочинати роботу кримчанам з початку квітня. Стосовно ж московського часу, то він на півострові взагалі ні до чого.

«Кримська світлиця», № 11, 16.03.1996 р.

КРИМ У ТВОРАХ ІНОЗЕМНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

ЦІНА ВПЕРТОСТІ

«Крим! Цей Херсонес Таврійський древній! Чотирикутник або, радше, неправильний ромб, який здається вкраденим у найчарівнішого узбережжя Італії».

Жуль Верн, «Упертий Керабан» (1880)

Жуль Верн (1828-1905) – письменник, з дитинства відомий усім, і не читав його книжок хіба що той, хто зовсім не любить читати. У його книжках підлітки знаходили все, що найбільше цікавить у їхньому віці: мандри, екзотику, нові знання, пригоди... Він не лише «білих плям» на глобусі. Своїх героїв письменник відряджав на всі континенти планети і навіть на Місяць; у тому числі – довкола Чорного моря через Крим.

ВАЛЕРІЙ ВЕРХОВСЬКИЙ

Наведемо маршрут пересування героїв роману «Упертий Керабан» (лише українську частину): Кілія – Маяки – Одеса – Коблеве – Миколаїв – Херсон – Олешки – Великі Копані – Каланчак – Перекоп – Джанкой – Арабат – Керч – Єнікале.

Керабан – турок, торговець тютюном, відомий своєю впертістю. Одного разу його обурило нововведення стамбульської влади у вигляді 10 монет за перетинання Босфору з одного берега на інший у межах Стамбула.

Відмовившись платити суму, що дорівнювала половині філіжанки кави, Керабан вирішив поїхати кінним екіпажем по суходолу – довкола всього Чорного

Жуль Верн

моря, щоб пообідати в Ускуодарі. Разом зі своїм торговим партнером голландцем ван Міттенем та його слугою Бруно пан Керабан вирушає через Болгарію та Румунію до Одеси: «Це місто – оаза серед навколишнього степу».

В оазі мешкає його друг банкір Селім з дочкою Амазією, котра невдовзі має вийти за Ахмета, небожа Керабана; отже, Керабан і

Селім мають стати ще й родичами. Сам Ахмет також перебував у Одесі, поближче до коханої. Відтак Керабан бере із собою ще й Ахмета та слугу Нізіба, і всі п'ятеро, не зволікаючи, вирушають далі – через Коблеве (чи не перша згадка цього славетного села у художній літературі) на Миколаїв. Тим часом, ледве Ахмет полишив Одесу, підступний капітан Ярхун викрадає його принцесу, щоб примусово видати її за багатого турка Сафара.

І ось, проїхавши Миколаїв та Херсон, карета мандрівників наближається до Криму.

«Наступного дня опівдні досить втомлені мандрівники, проїхавши Великі Копані та Каланчак, дісталися містечка Перекоп...»

Оскільки Керабан поспішав, їхати необхідно найкоротшим шляхом (приблизно так, як нині прокладена залізниця Джанкой –

Керч), а отже, мандрівники, на жаль для читачів, не побачили розкопів гірського Криму та Південнобережжя.

«Місцевість тут була менш лісистію та більш пустельною. Деінде вільно паслися високі дромадери, що перетворювало цю область у таку собі філію Аравійської пустелі. Дерев'яні, без жодної металевої деталі, повозки, що проїжджали нею, рипіли осями, натертими смолою. Усе це виглядало вельми примітивно, проте у сільських оселях та на усамітнених хуторах ще траплялася щиріше серця та всеосяжна татарська гостинність».

На ніч наші герої зупиняються в містечку Арабат. У місцевому заїзді Керабан та його супутники по вечерали пловом, («в якому рису було більше, ніж курятини»), йогуртом та перепічками, «відомими тут під назвою катламас». Керабан свої враження від якості страв сформулював так:

«– Мітридат діяв невміло.

– Чому? – поцікавився голландець.

– Якщо він справді хотів отруїтися, йому слід було пообідати в арабатському трактирі».

На ранок наша компанія опиняється віч-на-віч з неочікуваною проблемою. Якийсь поважний турок пан Сафар (той самий, котрий наказав викрасти Амазію; тільки наші герої про це ще не здогадуються) узяв на свої поважні потреби усіх придатних коней і тепер Керабан та його супутникам не лишилося кого запрягти у карету. У відчаї Керабан благав власника заїзду: «Знайдіть мені двох коней, навіть одного... Хоча б півконя!». Та все було марно – на цілий Арабат жодної конячки не знайшлося. «Сто карбованців заплачу тому, хто надасть мені упряжку!» – оголошує Керабан, але жодні гроші тут не врятують. Зрешткою, за відсутності коней

Керабан готовий погодитися на мулів або навіть віслуків. Урешті-решт винахідливі мандрівники знаходять оригінальний вихід і можуть спокійно продовжити подорож: вони запрягають у карету пару односторонніх верблюдів, які водилися в цій місцевості у достатній кількості.

Керч зустріла мандрівників ще одним несподіваним, але кумедним казусом:

«– Але я не бачу мосту, по якому можна перейти через цю річку, – вів далі Керабан.

– Справді, дядьку, його більше немає, – відповів Ахмет, приклавши зігнутою долоню до очей і вдвляючись у невидимий міст через буцимто річку.

– Однак міст має бути, – сказав ван Міттен. – У моєму путівнику згадана його наявність».

Виявляється, про міст над Керченською протокою мріялося ще тоді!

Далі – Таманський берег, на якому мандрівникам пощастило спостерігати виверження грязьового вулкана, помилуватися красою Кавказу та, проїхавши через усю Малу Азію, дістатися Ускуодара, переживши багато-багато інших цікавих, пізнавальних, а подекуди й небезпечних пригод. Але наприкінці добро перемагає, а зло покаране: прекрасна Амазія звільнена, молодят чекає медовий місяць, Керабан довів, що здатен будь-що домогтися свого. Всі герої залишаються живими, а всі лиходії отримують заслужену кару – добро завжди перемагає, бо воно розумніше зла. Щасливий кінець неминучий.

І за це ми любимо Жуля Верна. Щира віра у світлий бік людської природи, впевненість у користі прогресу та силі знань цілком виправдовують деяку наївність творів і спрощений психологізм.

Це світло не полишить і в дорослому віці.

У НАСТУПНОМУ ЧИСЛІ «КРИМСЬКОЇ СВІТЛИЦІ»

Ваш холодильник, Полон!

можні заяви подібного характеру в «міністерстві» час від часу видавали й перед тим. Про те, які саме обіцянки звучали з вуст кримських «очільників» і як Крим збирається нагодувати усю Росію, читайте в матеріалі нашого кореспондента.

ЯК КРИМ УСЮ РОСІЮ ГОДУЄ

25 січня в мультимедійному прес-центрі інформаційної агенції «Россія сьогодні» в Сімферополі відбулася прес-конференція за участі представників кримського «міністерства сільського господарства» (с/г), котрі бадьоро відзвітували про те, як окупований Крим продовжує «розвиватись і процвітати» після «повернення на історичну батьківщину», і пообіцяли нові звершення. Пере-

ГАЗЕТА «КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ»

Всеукраїнська літературно-публіцистична та мистецька газета
Виходить із 31 грудня 1992 року
Свідоцтво про реєстрацію КВ №12042-913/ПР від 30.11.2006 р.

Засновники

Міністерство культури України
Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка
ДП «Національне газетно-журнальне видавництво»

Адреса редакції
03040, м. Київ,
вул. Васильківська, 1;
тел.: +38 (044) 498-23-65

Видавець
Національне
газетно-журнальне
видавництво

Генеральний директор
Андрій ШЕКУН

Головний редактор
Віктор Мерджинський

Дизайн та верстка
Марк Канарський,
Оксана Кочергіна

Поліграфічний комбінат
ТОВ «Типографія «Від А» до Я»
м. Київ, вул. Колекторна, 38/40
тел.: (044) 563-18-04, 562-28-51
Розповсюдження і реклама
тел.: +38 (044) 498-23-64

Редакція не завжди поділяє
думки авторів публікацій,
відповідальність за достовірність
фактів несуть автори.
Рукописи не рецензуються
і не повертаються.
Редакція залишає за собою
право скорочувати публікації
і виправляти мову.
Зміст газети поширюється
на умовах ліцензії СС ВУ 3.0,
якщо відсутні інші вказівки.

Передплата на газету

Передплатна ціна на 2018 р.:
на 6 місяців – 153,56 грн.
на рік – 304,52 грн.

У передплатній ціні враховано
вартість доставки до вашої
поштової скриньки і вартість
оформлення абонемента.

Передплатний індекс
90269

Наклад 1000 прим.
Ціна договірною

